

Wyrok z dnia 18 maja 2007 r.

I BU 13/06

W przypadku przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy (art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) wysokość emerytury może być obliczona ponownie na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 1 tej ustawy z takiej samej liczby lat kalendarzowych mieszczących się w okresie wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru pobieranej wcześniej renty.

Przewodniczący SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca),
Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Romualda Spyt.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 18 maja 2007 r. sprawy z odwołania Jana P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Ł. o wysokość świadczenia, na skutek skargi ubezpieczonego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia - wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 7 marca 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 31 marca 2005 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi oddalił odwołanie Jana P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. z dnia 2 grudnia 2004 r., którą organ rentowy odmówił ponownego obliczenia wysokości emerytury od podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z lat 1974-1983, gdyż wybrane przez wnioskodawcę 10 kolejnych lat kalendarzowych wykracza poza 20-lecie poprzedzające bezpośrednio rok kalendarzowy, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę bądź o ponowne jej ustalenie. Sąd Okręgowy odrzucił natomiast odwołanie w zakresie żądania przyznania

świadczenia emerytalnego od dnia 1 września 2000 r. wskazując, że sprawa w tym zakresie została już prawomocnie osądzona (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne. Wnioskodawca (ur. 27 sierpnia 1939 r.) od dnia 7 marca 1994 r. pobierał rentę przewidzianą dla inwalidów III grupy, a następnie rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Wniosek o rentę został złożony 2 lutego 1994 r. Do podstawy wymiaru tego świadczenia przyjęto wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 5 lat kalendarzowych (1980-1984), a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalono na 131,84%. Wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 13 grudnia 2000 r. [...] przyznano wnioskodawcy rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od 1 września 2000 r. na stałe. W dniu 4 lutego 2004 r. wnioskodawca złożył wniosek o emeryturę z zaznaczeniem, aby jej wyliczenie nastąpiło na podstawie załączonych dokumentów „według korzyści”. Organ rentowy, dysponując danymi o wysokości zarobków wnioskodawcy za lata 1974-1994, wyliczył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszony został wniosek o emeryturę, tj. z lat 1984-1993, który wyniósł 84,27% oraz wskaźnik wysokości podstawy wymiaru z 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, który okazał się wyższy i wyniósł 109,08%. Ustalenie podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego na nowo pozwoliło na obliczenie emerytury z kwotą bazową obowiązującą w dniu złożenia wniosku o emeryturę (1.862,62 zł) i - pomimo niższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru - było korzystniejsze (dało wyższą emeryturę), niż przyjęcie do podstawy wymiaru tego świadczenia podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy z uwzględnieniem nowej kwoty bazowej jedynie do części socjalnej emerytury. Wnioskodawca zaskarżył decyzję przyznającą mu świadczenie emerytalne, domagając się jego przyznania od dnia 1 września 2000 r. z uwagi na ukończenie 60 lat życia i uznanie go za osobę całkowicie trwale niezdolną do pracy oraz uwzględnienia w podstawie wymiaru emerytury zarobków z lat 1974-1983. Prawomocnym wyrokiem z dnia 6 października 2004 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi oddalił odwołanie w zakresie daty przyznania świadczenia, a wniosek w przedmiocie ponownego ustalenia jego wysokości przekazał do rozpoznania orga-

nowi rentowemu. W wyniku rozpatrzenia tego wniosku organ rentowy wydał w dniu 2 grudnia 2004 r. decyzję, podlegającą rozpoznaniu w niniejszej sprawie.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że w świetle art. 111 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do podstawy wymiaru emerytury wnioskodawcy nie można przyjąć zarobków z lat 1974-1983, gdyż - z uwagi na złożenie wniosku o emeryturę w 2004 r. - ostatnie 20 lat, z których można przyjąć wynagrodzenie stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, to lata 1984-2003. Okres 20 lat nie może być liczony wstecz od roku, w którym został złożony wniosek o świadczenie rentowe, tj. od roku 1994 r., gdyż podstawa wymiaru emerytury wnioskodawcy została obliczona na nowo i nie jest nią podstawa pobieranej uprzednio renty.

W apelacji od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 111 i 129 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, podtrzymując żądanie przyznania emerytury od dnia 1 września 2000 r. oraz ponownego ustalenia podstawy jej wymiaru z lat 1974-1983, tj. z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych przypadających przed złożeniem wniosku o świadczenie rentowe.

Wyrokiem z dnia 7 marca 2006 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację wnioskodawcy, dzieląc poczynione ustalenia oraz ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji i wskazując, że co prawda najwyższy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wnioskodawca uzyskuje z lat 1973-1984 (132,74%), jednakże okres ten wykracza poza 20-lecie poprzedzające rok złożenia zarówno wniosku o przyznanie emerytury, jak i o jej przeliczenie, a niedopuszczalność wykroczenia poza tak określony okres wynika z przepisu art. 111 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Nie ma podstaw prawnych do przyjęcia do podstawy wymiaru emerytury wnioskodawcy podstawy wymiaru składek z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z 20 lat poprzedzających rok złożenia wniosku o świadczenie rentowe, gdyż do ustalenia podstawy wymiaru emerytury nie przyjęto - na jego wniosek - podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy, lecz podstawę tę ustalono na nowo w myśl art. 15 w związku z art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy.

Wnioskodawca wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 7 marca 2006 r. w całości, zarzucając naruszenie

prawa materialnego, a to art. 21 ust. 1, art. 95 ust. 1, art. 100 ust. 1, art. 111 ust. 1 pkt 1 i art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez ich nieuwzględnienie lub niewłaściwe zastosowanie i wskazał, że wyrok ten jest niezgodny z przytoczonymi przepisami. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że Sąd Apelacyjny - mimo zgłoszenia przez wnioskodawcę stosownego wniosku - nie respektował zasady przyjęcia najkorzystniejszego wariantu obliczenia jego świadczenia emerytalnego. W tym zakresie skarżący powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2006 r., II UZP 16/05, wskazując, że w jego przypadku najkorzystniejszym wariantem było zastosowanie art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy przy uwzględnieniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 131,84%. Ponieważ w dniu 1 września 2000 r. wnioskodawca nabył uprawnienia emerytalne, przeto wystąpiła sytuacja przewidziana w przepisach art. 21 i 95 ustawy, które nakazują wypłacanie wyższego świadczenia. Tymczasem decyzja organu rentowego i zaskarżony wyrok pozbawiły go możliwości korzystania ze świadczenia emerytalnego z chwilą nabycia uprawnień emerytalnych (art. 100 ustawy), chociaż zaistniały warunki umożliwiające potraktowanie rozpoznawanego wniosku jako przewidzianego w art. 129 ust. 1 wniosku o emeryturę, co spowodowałoby przyznanie świadczenia emerytalnego z dniem 1 września 2000 r. oraz możliwość obliczenia jego wysokości przy zastosowaniu art. 111 ust. 1 pkt 1 ustawy. Na skutek niedopełnienia przez organ rentowy wynikającego z art. 9 k.p.a. obowiązku należytego informowania zainteresowanego o przysługujących mu uprawnieniach wnioskodawca poniósł szkodę w postaci zaniżenia świadczenia emerytalnego o kwotę 219 zł miesięcznie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku została przyjęta do rozpoznania, gdyż spełnia wszystkie wymogi formalne, zaś zarzut naruszenia przepisu prawa został w niej wystarczająco uzasadniony (art. 424⁴ k.p.c.).

W myśl art. 424⁴ k.p.c. podstawą skargi jest naruszenie przepisów prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność orzeczenia z prawem, gdy przez jego wydanie została wyrządzona szkoda. Jako podstawę skargi skarżący wskazał naruszenie art. 21 ust. 1, art. 95 ust. 1, art. 100 ust. 1, art. 111 ust. 1 pkt 1 i art. 129 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach lub ustawą), które - zdaniem skarżącego - spowodowało niezgodność z prawem orzeczenia oddalającego jego żądanie zastosowania najkorzystniejszego wariantu obliczenia emerytury, chociaż możliwe było ustalenie jej wysokości w sposób określony w art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy, a w konsekwencji - uwzględnienie zasad wynikających z jej art. 111 ust. 1 pkt 1 i ponowne obliczenie wysokości świadczenia emerytalnego od podstawy wymiaru z lat 1974-1983. Aby uznać podstawę tę za usprawiedliwioną należałoby stwierdzić, że z przytoczonych przepisów niewątpliwie wynika, iż taki wariant ponownego obliczenia emerytury wnioskodawcy był możliwy. Tak jednak nie jest, a wręcz przeciwnie - wskazany przez skarżącego sposób ponownego ustalenia wysokości emerytury nie został w przepisach ustawy przewidziany i jego zastosowanie jest niemożliwe już tylko z tego względu, że art. 21 ust. 1 dotyczy ustalenia po raz pierwszy wysokości emerytury jako nowego świadczenia, rodzajowo odrębnego od dotychczas pobieranej renty, zaś art. 111 ust. 1 odnosi się do emerytury jako świadczenia już wcześniej przyznanego i pobieranego, gdyż tylko wysokość takiego świadczenia może być obliczona ponownie i to wyłącznie w trybie i według zasad właściwych dla ustalenia tego konkretnego rodzaju świadczenia (w tym przypadku emerytury), którego dotyczy wnioski o ponowne obliczenie jego wysokości (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2007 r., I UZP 7/06, niepublikowaną).

Przepis art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach określa dwa warianty ustalania podstawy wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Podstawę tę może stanowić podstawa wymiaru renty - w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty (pkt 1) albo podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15 (pkt 2). Wybór tego drugiego wariantu powoduje, że podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej pobierała rentę z tytułu niezdolności do pracy, można dla (będącej nowym świadczeniem) emerytury ustalić na nowo i z uwzględnieniem kwoty bazowej obowiązującej w dacie złożenia wniosku o emeryturę. Zastosowanie nowej kwoty bazowej sprawia, że tak obliczona emerytura jest z reguły korzystniejsza od emerytury, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru renty. Tego właśnie zagadnienia dotyczyła powołana w skardze uchwała z dnia 15 lutego 2006 r., II UZP 16/05 (OSNP 2006 nr 15-16, poz. 244), w której Sąd Najwyższy stwierdził, że ubezpie-

czony, pobierający rentę z tytułu niezdolności do pracy, który we wniosku o emeryturę nie zgłosił żądania ustalenia podstawy wymiaru na nowo, a uczynił to dopiero po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie emerytalne, zachowuje prawo do obliczenia emerytury zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach. Skoro emerytura nie jest kontynuacją renty, lecz innym świadczeniem, przyznawanym na mocy innych przepisów i na podstawie innych przesłanek, a prawo do niej powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków do jej nabycia (art. 100 ustawy), to decyzja organu rentowego o „przyznaniu prawa do emerytury” nie ma charakteru konstytutywnego, lecz jedynie charakter deklaratoryjny, co oznacza, że decyzja nie nadaje prawa, lecz tylko stwierdza, że ubezpieczony od określonego dnia spełnił ustawowe warunki do nabycia tego świadczenia w określonej wysokości. W konsekwencji powinnością organu rentowego, wynikającą z art. 95 ustawy, jest obliczenie należnej emerytury zarówno według pkt 1, jak i pkt 2 art. 21 i przyznanie jej w wysokości wariantu korzystniejszego.

Z poczynionych w sprawie ustaleń wynika (i skarżący ich nie kwestionuje), że składając wniosek o emeryturę domagał się jej obliczenia i przyznania według wariantu korzystniejszego. Tak właśnie uczynił organ rentowy, obliczając należne wnioskodawcy świadczenie emerytalne przy zastosowaniu obu wariantów przewidzianych w art. 21 ust. 1 ustawy oraz dokonując - w ramach wariantu określonego w pkt 2 tego przepisu - obliczenia z okresu wskazanego zarówno w art. 15 ust. 1 (kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę), jak i w art. 15 ust. 6 (20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu). Emerytura obliczona (i przyznana) według wariantu wynikającego z art. 21 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 15 ust. 6 ustawy - pomimo niższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru - była wyższa (korzystniejsza dla skarżącego), niż przy zastosowaniu wariantu określonego w art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy, gdyż przy ustalaniu wysokości wszystkich jej składników uwzględniono kwotę bazową obowiązującą w dacie złożenia wniosku o to świadczenie. A zatem zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 21 ust. 1 i art. 95 ust. 1 ustawy jest nieusprawiedliwiony.

Oczywiste jest, że ustalenie podstawy wymiaru emerytury na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy może nastąpić tylko w myśl art. 15, a więc z zachowaniem zasad wskazanych w tym przepisie. Oznacza to, że ustalana na nowo podstawa wymiaru

emerytury dla osoby, która miała wcześniej ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie może zostać wyliczona z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego ubiegającego się o emeryturę, wykraczających poza ostatnie 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o to nowe świadczenie. Ta sama zasada zachowana została w art. 111 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach w zakresie odnoszącym się do ponownego obliczenia wysokości wcześniej przyznanej i pobieranej emerytury, z tym, że wybrane kolejne 10 lat kalendarzowych nie może wykraczać poza 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury albo wniosek o ponowne ustalenie jej wysokości (por. powołaną wyżej uchwałę z dnia 5 kwietnia 2007 r., I UZP 7/06). W rezultacie wskazany przepis nie zezwala na uwzględnienie w podstawie wymiaru ponownie obliczanej emerytury okresu poprzedzającego bezpośrednio rok kalendarzowy, w którym został złożony wniosek o rentę, jeżeli okres ten wykracza poza 20-lecie przypadające bezpośrednio przed złożeniem wniosku o emeryturę lub wniosku o ponowne obliczenie jej wysokości, i to niezależnie od tego, czy ustalenie podstawy wymiaru emerytury nastąpiło na podstawie pkt 1, czy też pkt 2 art. 21 ustawy.

Skarżący zasady tej nie kwestionuje, prezentuje natomiast pogląd, że gdyby do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto podstawę wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy w myśl art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy, wówczas możliwe byłoby uwzględnienie jego żądania ponownego obliczenia wysokości emerytury poprzez ustalenie podstawy jej wymiaru z lat 1974-1983 na zasadzie art. 111 ust. 1 pkt 1. Pogląd ten, a w konsekwencji zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 111 ust. 1 pkt 1 ustawy, jest nieusprawiedliwiony z następujących względów. Przytoczony przepis stanowi, że wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w myśl art. 15, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego z liczby kolejnych lat kalendarzowych i w okresie wskazanym do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzedniego. Oznacza to, że w przypadku przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, podstawy wymiaru renty (art. 21 ust. 1 pkt 1), wysokość emerytury może być obliczona ponownie według zasad określonych w art. 15, ale z takiej samej liczby kolejnych lat kalendarzowych miesz-

czących się w okresie wskazanym do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia, którą w okolicznościach sprawy byłaby podstawa wymiaru pobieranego wcześniej świadczenia rentowego. Ponieważ skarżący wniosek o rentę złożył w 1994 r., przeto do ustalenia podstawy wymiaru tego świadczenia miał zastosowanie art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), zgodnie z którym podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowiła podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z kolejnych 5 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 14 lat kalendarzowych, liczonych wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę. Przepis art. 111 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach nie mógłby zatem stanowić podstawy ponownego obliczenia wysokości emerytury skarżącego od podstawy wymiaru z kolejnych 10 lat kalendarzowych (1974-1983) wybranych z 20 lat kalendarzowych, liczonych wstecz od roku, w którym wnioskodawca zgłosił wniosek o świadczenie rentowe (1974-1993). Liczba wskazanych przez niego kolejnych lat kalendarzowych przekracza liczbę 5 lat przyjętą do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia, a lata 1974-1979 wykraczają poza 14-letni okres wskazany do ustalenia tej podstawy.

Zarzut naruszenia art. 100 ust. 1 i art. 129 ustawy o emeryturach i rentach odnosi się do odmowy przyznania skarżącemu emerytury od daty spełnienia warunków nabycia prawa do świadczenia, tj. od dnia 1 września 2000 r. Kwestia ta została rozstrzygnięta prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego - Sadu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 6 października 2004 r., VIII U 1067/04 i z uwagi na powyższe nie była i nie mogła być przedmiotem merytorycznego rozpoznania w sprawie, której dotyczy niniejsza skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W tym zakresie podstawę rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego w Łodzi stanowił bowiem art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona. Naruszenia wskazanego przepisu skarżący nie zarzuca.

Ze wskazanych przyczyn skarga podlega oddaleniu na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c.

=====